

Nederigheid

Louis Janssen

Louis Janssen is theateradviseur en mede-eigenaar van Theateradvies bv in Amsterdam. Daarnaast is hij President van OISTAT, de internationale organisatie van ontwerpers, theater-technici en theaterarchitecten.

Voor mijn werk als theateradviseur en als voorzitter van OISTAT kom ik de laatste tien jaar veelvuldig in het buitenland, alleen al in Azië soms acht keer per jaar. Van de economische crisis lijken ze daar weinig last te hebben, zeker in landen als China en Taiwan worden heel wat nieuwe theaters, concertzalen en opera's gebouwd. Bij enkele is ons kantoor als adviseur betrokken.

Het werken met een hecht ontwerpteam in het buitenland is zoiets als het spelen van een wedstrijd. Je krijgt een enorme onderlinge verbondenheid, vooral met de architect. Een van de opvallende dingen die je dan leert is dat onze Nederlandse manier van werken zo drastisch verschilt van wat buitenlandse collega's doen. Grote buitenlandse bureaus hebben nogal eens de neiging om een, in hun ogen, beproefd model uit eigen land te kopiëren. Terwijl wij eerder geneigd zijn om ons goed te verdiepen in de lokale manier van werken en de daarbij behorende behoeften.

De vervelende kant van werken in het buitenland is het reizen, zeker als je ver weg moet en zo'n zeventien uur onderweg bent. Alle gevoelens van romantiek die we ooit hadden bij vliegen zijn verdwenen. Bij de veiligheidscontrole lijkt het wel of de belangrijkste competentie van zo'n beambte het totaal ontbreken van vriendelijkheid is. Maar het allergenste aan vliegen is het omroepen, vooral in het vliegtuig zelf. Je wordt gebombardeerd met vaak overbodige, soms onverstaaanbare, en meestal veel te luide berichten, het ene na het andere. Verschrikkelijk. Pas als je op de bestemming aankomt, wordt het weer leuk.

De manier van werken is overal anders. In Nederland zit iedereen in het algemeen als gelijkwaardige partner aan tafel, in het buitenland meestal niet. De organisatie is vaak hiërarchisch. Ik herinner me een project in St. Petersburg waar wij, samen met UNStudio, de internationale prijsvraag hadden gewonnen voor het ontwerp van het Boris Eifman Dance Palace, een project van meer dan 150 miljoen euro. De contractonderhandelingen tussen de opdrachtgever en UNStudio hebben meer dan een half jaar geduurd. Het resultaat was dat Theateradvies verder mocht met de opdracht, maar dan wel in een zwaar ondergeschikte rol. UNStudio had een lokale architect uit St. Petersburg als partner. Die Russische architect had een Russische theateradviseur, een bedrijf dat theatertechnische apparatuur leverde. Wij werden de adviseur van de theateradviseur van de Russische architect, partijen die helemaal niets met het winnen van de prijsvraag te maken hadden.

Bij de eerste vergadering waren meer dan dertig personen aanwezig. De belangrijke mensen zaten aan tafel, het tweede en derde garnituur in stoelen daarachter, zoals eersteplans en tweedeplans acteurs. Eigenlijk hoorde ik op de tweede rij te zitten, maar omdat ik samen met UNStudio was mocht ik toch aan tafel. De Russische theateradviseur had ik nog niet eens gesproken. In die eerste vergadering deed ik voorstellen waarmee er voor 7 miljoen euro (!) bezuinigd kon worden op de understage machinery. De dag erna vertelde de kostendeskundige dat daardoor ook nog flink bespaard kon worden op bouwkundige kosten waardoor de bezuiniging was opgelopen tot 20 miljoen euro. Vanaf dat moment was ik van tweedeplans tot

eersteplans acteur bevorderd, dat merkte ik aan alles en dat was erg leuk om mee te maken.

Als adviseur mag je nooit, maar dan ook nooit van veronderstellingen uitgaan. Dat geldt in Nederland, maar in nog veel sterkere mate in het buitenland. Hoe alert je daar ook op bent, toch gebeurt het dat je er totaal naast zit omdat je van je eigen culturele achtergrond uitgaat. In ditzelfde project in St. Petersburg had ik discussie met zo ongeveer elke Rus aan tafel over de rijafstand van de zaalstoelen. Ik wilde die graag op 95 cm hebben, maar de Russen waren onverbiddelijk, minder dan 1,30 meter was niet bespreekbaar. Omdat ik inmiddels was opgeklommen in de hiërarchie mocht ik die avond, met het eerste garnituur, naar een dansvoorstelling in het Mariinsky Theater. Bij het binnenkomen van de zaal viel het kwartje en kon ik mezelf wel vervloeken: er stonden geen zaalstoelen zoals wij die gewend zijn, maar fauteuils zonder opklapbare zittingen. Toen ik zat en er mensen langs mij heen moesten werd ik lijfelijk met het probleem geconfronteerd. De volgende dag hebben we de kwestie nog eens besproken met als resultaat dat er opklapbare theaterstoelen komen van hoge kwaliteit met een rijafstand van 95 cm.

Een voorval zoals dit is een les in nederigheid. Ook al loop je meer dan veertig jaar mee in het theater, je weet gewoon niet alles. Met die in het buitenland geleerde les doe ik ook in Nederland mijn voordeel. Tenslotte werken mensen in het theater in Winschoten op een andere manier dan de mensen in Helmond of Haarlem. Het mooie is dat je daar een open oog en oor voor houdt, juist als je veel in het buitenland werkt.